

REVUE D'HISTOIRE MODERNE ET CONTEMPORAINE,
Paris 1972.

Časopis za suvremenu povijest od početka svoga izlaženja do danas ne raspolaze još informacijom o donekle srodnoj francuskoj historijskoj reviji. Nadoknadimo to pogledom bar u jedno godište.

Naslov nam nagovještava historijske događaje i probleme iz sadašnjice, najbliže prošlosti i vremena koje se smatra još novim. Tako etimološki. Ali što Francuzi u ovom svom časopisu smatraju modernim — neka nam kaže sadržaj: i sedamnaesto i osamnaesto stoljeće prisutno je u temama koje ćemo kasnije spomenuti.

Časopis je tromjesečnik, a 4 sveska godine 1972. predstavljaju 19. tom. To znači u isti mah 19 godina izlaženja i 19 godina prikupljenih iskustava »Društva za noviju povijest« (Société d'Histoire moderne), koje je izdavač ove revije. Samo Društvo osnovano je još god. 1901, kako informira poledina svake naslovne strane. Odgovorna imena su uglavnom sorbonski profesori (*Ch. Pouthas, R. Portal, J.-B. Durosselle*). Tri sveska donose različite teme, recenzije, prikaze, a jedan, aprilsko-junski, sav je posvećen »značaju i odjecima godine 1871«. Taj je i najobimniji (više od 230 stranica), dok ostala tri dosežu više ili manje 150 stranica svaki. Daleko premašuju u cijelom godištu one teme koje se odnose na Francusku, bez obzira na to je li riječ o političkoj, ekonomskoj ili sociološkoj problematici. U ovoj selekciji prema zemljama razabiremo zapravo samo 4 »nefrancuska« članka: jedan se odnosi na njemačke industrijalce čelika u vezi s lorenskim rudnicima u razdoblju 1940—1942. (januarsko-martovski broj). Autor (*J. Freymond*, Ženeva) nastojao je na temelju dokumenata iz Saveznog arhiva u Koblenzu (Bundesarchive), njemačkog Ministarstva privrede (Reichswirtschaftsministerium) i dr. ukazati na mogućnost da su privredni krugovi u nacističkom periodu imali manju ulogu nego što im se obično pripisuje. Drugi članak autora *R. Davicoa* iz Messine razrađuje pitanje privrede u Pijemontu potkraj 18. i na početku 19. stoljeća (julsko-septembarski broj). Na žalost, ta francuska revija ne predstavlja svoje suradnike po funkciji, kao što to potkraj svake godine čine već više puta u ČSP prikazani »Austrijski svesci«, pa tako ne znamo o tome talijanskom autoru ništa više. Članak, međutim, privlači pažnju: njegov prvi dio analizira najprije pijemontsko stanovništvo toga vremena, a drugi trgovinu. Autor se služi demografskim pomagalicama. Tabele pokazuju mortalitet i natalitet (od 1749. do 1813), pad i rast stanovništva u Torinu, te cijenu pšenice u razdoblju od 1710. do 1820. godine, također u Torinu. Analizirajući pojedine okruge Pijemonta, autor daje čak podatke o postocima prosjaka u godini 1716, 1733. i 1807—1809. Takvi podaci obuhvatili su 199 sela triju okruga, a baziraju se na anketi o broju prosjaka koja je godine 1716. provedena po nalogu vladara, zatim na točnim statističkim podacima iz 1743. i početka 19. stoljeća. Jedna tabela pokazuje ovu paralelu:

postotak umrlih (analiziran po parohijalnim knjigama 11 torinskih župa) i cijene žitarica u razdoblju od 1700. do 1730. Drugi dio, koji se odnosi na trgovinu, popraćen je s dvije tabele koje pokazuju brojčano stanje kvalificiranih radnika i njihovu nadnicu. Iz zaključka se vidi da je autorov cilj bio ocrtati liniju rasta i pada pijemontske privrede, pri čemu je političke elemente svjesno ostavio po strani.

Treći »nefrancuski« članak (također julsko-septembarski broj) nosi u prijevodu ovaj naslov: »*Razni aspekti uloge Španije u drugom svjetskom ratu*«. Autor je D. Windgeate Pike s američkog koledža u Parizu. Philippe Bernard, s pariške univerze dao je prilog sa zanimljivom tematikom u posljednjem, oktobarsko-decembarskom broju. To je »*Uloga sveučilišta u zemlji razvoja. Primjer sa brazilskog sjeveroistoka*«. Autor polazi od konstatacije da svako društvo, koje se od arhaičkog razvija u industrijsko, nužno zahtijeva i preoblikovanje mentaliteta stanovništva. Tu dobro poznatu i važnu činjenicu ispravno su uočile sveučilišne snage sjeveroistočnog dijela Brazila koji predstavlja osamnaest posto teritorija, a 32% cjelokupnog stanovništva, čiji su klimatski i ekonomski uvjeti života izvanredno teški, pa je zaostalost velika. Članak prikazuje historijat nastojanja i rezultate tih sveučilišta u službi društva, i to od 1961. godine, kada su razradila način ne samo školovanja nego i odgajanja onih osoba koje su se spremale da preuzmu odgovorna mjesta u privredi. Doslovce se kaže da ih je trebalo odgajati tako da prebrode »predrasude, loše navike i neukost«, a što je sve smetalo da se razvije plodan rad. Sveučilište se dakle odlučilo da prekorači tradicionalne okvire i organizira specijalne seminare, tečajeve i kolokvije. U tome je prednjačila univerza u Ceari, ali samu ideju preuzeli su od profesora Asimowa s Kalifornijskog sveučilišta. Njegov postulat glasi: u zemljama u razvoju sveučilišta moraju utjecati na mentalitet vodećih ličnosti i lokalnih zajednica. Iznoseći neke Asimowe stavove o ekonomskim pitanjima, autor nas upoznaje s njihovom primjenom na brazilskom tlu (Asimow je bio pozvan da organizira određene predradnje i tijela — a radi se o pokrajinama u kojima još ima kolonijalnih i polufeudalnih stanja), te se optimistički izražava o daljnjim perspektivama.

Još nam ostaje da osmotrimo »francuske teme«. Spomenuli smo da je drugi svezak posvećen godini 1871. To je zapravo skup referata i diskusija sa simpozija u Strasbourgu od 28. do 31. oktobra 1971. Teme su podijeljene u četiri grupe: Komuna i internacionalni pokret; Godina 1871. i Zapadna Evropa; Problemi nove Srednje Evrope; Godina 1871. i Istočna Evropa. Dobiva se dojam da je tih u svemu 26 referata internacionalnih sudionika zaista prikazalo »dimenzije i odjeka« godine 1871. Uz engleske, belgijske, njemačke, švicarske, austrijske, mađarske, češke, slovačke i bugarske historičare sudjelovala su referatima i naša dva: *Dimitrije Đorđević* govorio je o Pariškoj komuni i Jugoslavenima, a *P. Damjanović* o Pariškoj komuni u djelu Svetozara Markovića. E. Anchieri iz Padove dao je uvid u neke talijanske diplomatske spise, dosad nepoznati izvor za historijske događaje 1870—1872.

Primjenjujući na daljnjim temama ovog časopisa kronološki kriterij spominjemo H. Neveuxov članak pod naslovom »*Vrijednost i prihod zemlje u pokrajini Lille sredinom XVI stoljeća*« (oktobarsko-decembarski broj). Tekst je popraćen korisnim tabelama i grafikonima. *Myriam Yardeni*, Haifa, pisala je opširnije o N. Gueudevilleu kao preteči socijalizma. Francuz koji se potkraj XVII sto-

ljeća nastanio u Rotterdamu, izdavao je novine »L'Esprit des cours de l'Europe« u kojima je oštro kritizirao Francusku Luja XIV. Autorica analizira tu kritiku društva i režima, te svom tekstu daje ova poglavlja: Kritika režima; Patriotizam, opijum za narod; Bogati i siromašni pod vladavinom Luja XIV; Sredstva indoktrinacije — Luj XIV i religija; Vokacija izdavača (novinara); »Socijalizam« Gueudevillea (oktobarsko-decembarški broj).

Arhivsko-bibliotekarskim problemom pozabavila se Hélène Michaud, suradnica »L'institut de France«, pišući o pitanju »Pravilnika« iz 1617—1618. god. (julsko-septembarški broj). Specijalnu temu o pitanju kruha i ulozi pekara u gradiću Gonesse (pokrajina Seine-et-Oise), potkraj XVII stoljeća obradio je s mnoštvom podataka Claude Gindin u julsko-septembarском broju. O vođama francuskog protestantizma i socijalnim problemima u vrijeme Druge republike na više od 30 strana pisao je A. Encrevé. Cilj mu je da se i na takvoj analizi bolje upozna francuski protentantizam (julsko-septembarški broj). Objavljeno je i komentirano jedno nepoznato pismo Ch. Andlera francuskom pjesniku Charlesu Péguyu iz godine 1913; oktobarsko-decembarški svezak donosi, među ostalim, jednu gotovo neočekivanu temu. Naslov je ovaj: »Nova industrija: Automobil u Francuskoj do godine 1914«. Autor je P. Fridenson. Popratne tabele daju uvid u stanje od godine 1897.

Taj francuski časopis donosi i podosta prikaza knjiga. Tako je npr. Guy Lemarchand sa ruanskog univerziteta pisao opširnije o A. Soboulovoj knjizi »La Civilisation et la Révolution française«, I. Tome, »La Crise de l'Ancien Régime«, Paris 1970, u izdanju ciklusa »Les grandes civilisations«. Autor recenzije s pravom je svom tekstu dao naslov »O francuskom društvu godine 1789«, jer Soboul »socijalnoj povijesti« daje centralno mjesto u povijesti uopće. Godine 1919. John Maynard Keynes izdao je u Engleskoj knjigu pod naslovom »Ekonomske posljedice mira«. God. 1920. ta je knjiga bila prevedena i na francuski jezik. Sada, god. 1972, sorbonski profesor F. Crouzet vraća se na to da piše o tome kako su ta knjiga i njen autor bili primljeni u Francuskoj (»Réactions françaises«, januarsko-martovski broj). Crouzet nastoji protumačiti u korist Francuza neke činjenice koje im Keynes predbacuje. Posrijedi je još i pitanje Njemačke poslije prvoga svjetskog rata, koju je, po mišljenju Francuza, Keynes svojom knjigom »pridizao«, što je pogrešno. Na kraju, sorbonski profesor zaključuje da su razmimoilaženja između Francuza i Keynesa posljedica razlika francuske i engleske inteligencije uopće, tj. njihova različita socijalnog porijekla i različitih »socio-kulturnih« sredina tih dviju zemalja.

Zbog toga što su suradnici te francuske revije različitih stručnosti, a i različitih narodnosti, i članci su po koncepciji i jezičnom izrazu vrlo različiti. Stoga ih je i ugodno čitati.

Branka Pribić